

Гийом Прево

ЛЕОНАРДО и 7-ТЕ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ в Рим

София, 2012

Преводът е направен по изданието:

GUILLOME PRÉVOST
LES SEPT CRIMES DE ROME

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

—

© NIL éditions, Paris, 2000

© Владимир Атанасов, превод, 2012

© Издателство „Изток-Запад“, 2012

ISBN 978-954-321-975-9

ЛЕОНАРДО И 7-ТЕ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ В РИМ

ГИЙОМ
ПРЕВО

Превод от френски
Владимир Атанасов

Изминаха четирийсет години и ето че на свой ред и аз остарях.

Четирийсет години, откакто обещах на месир Леонардо да не нарушавам мълчанието си, преди да настъпи навечерието на моята смърт.

Четирийсет години, през които удържах на думата си и ето че мигът е настъпил.

Тази вечер наредих да запалят всички свещи, които можеха да се намерят у дома, да преместят фотьойла и масата под големия прозорец и забраних да ме безпокоят под какъвто и да било предлог. Малкият Лучо ще ми носи храната и лекарствата. За останалото ще се погрижа сам.

Може би твърде закъснях...

Заклевам се да не казвам нищо, което не се е случвало наистина.

Заклевам се да не крия нищо от това, което съм могъл да чуя или да си помисля по онова време.

Заклевам се да не изобразявам добрите като по-добри, отколкото всъщност бяха, нито лошите – като по-лоши от това, което представяваха в действителност.

Заклевам се накрая, стига спомените да ми го позволят, да разкажа най-точната истина за събитията, които разтърсиха Рим през зимата на 1514 г. и за които само няколко души знаеха до каква степен заплашваха да нанесат смъртен удар в самото сърце на града и, кой знае, може би на цялото християнство.

Сега вече нямам никакъв страх от другите.

1.

Кога всъщност започна тази поредица от ужасяващи престъпления? Задавам този въпрос, защото едва доста по-късно си дадох сметка колко дълбоко в историята на града са проникнали нейните отровни корени. Ала за младия римлянин, какъвто бях по онова време, както и за

всички жители на града, първата тревога раздра небето като гръмотевичен трясък рано призори на 20 декември 1514 г.

Онази сутрин Флавио Барбери, синът на полицейския капитан Барбери и един от моите най-добри приятели, заблъска по портата на малката къщурка, която двамата с майка ми обитавахме на „Виа дел Говерно Векио“. Слънцето тъкмо се бе показало и учудването ми се удвои, виждайки как дългнестият му силует подскача под козирката на входа, сякаш обзет от възбуда, която той не бе в състояние да удържи.

– Гуидо! – извика той. – Нещо ужасно е станало на колоната. Идвай!

Едва успях да си нахлузя палтото и качулката, да хвърля един поглед към горния етаж, молейки се майка ми да не ме е чула, и той вече ме влачеше, тичайки по пустите улички, водещи към „Виа дел Корсо“.

Нещо ужасно на колоната...

По времето, когато баща ми все още бе жив, ние живеехме по на север в хубаво жилище близо до църквата „Санта Мария ин Кампо Марчо“. Колоната на Марк Аврелий и обкръжаващият я площад, които се намираха на две крачки от там, бяха предпочитаното място за нашите детски игри. Затова трудно си представях какво толкова би могло да се случи на едно тъй привично място, та да се превърне в добро оправдание за извличането ми от къщи в един толкова ранен час. Но когато понечих да разпитам Флавио по въпроса, той се задоволи да поклати глава и да ускори крачка. Може би някое сбиване на бродяги, което баща му бе длъжен да прекрати, помислих си аз.

Излизайки на площада откъм „Виа де Буро“, тутакси разбрах, че събитието е несравнимо по-сериозно. Около колоната се бяха събрали трийсетина души, повечето от които бяха в празнични дрехи със смешни маски на животни, висящи на връвчица пред тялото им. Няколко жени се държах за главата, а мъжете гледаха ужасени към небето. Въроръжени стражи бяха обкръжили паметника, сякаш се бояха, че нещо би могло да избяга оттам.

Най-странното обаче бе тишината, която парализираше всичко.

– Там горе – промълви Флавио.

Вдигнах на свой ред глава с ясното съзнание какво бих могъл да видя: дългата, издълбана върху сивия камък, релефна спира-

ла, пресъздаваща победите на Марк Аврелий над германите, и на върха, на деветдесет стъпки оттук – конната статуя на императора завоевател.

Ала за мое огромно изумление императорът не беше сам върху своя кон: зад него върху задницата на бронзовото животно бе седнал още някой, обгърнал врата му с двете си ръце. Някой, или – би трябвало да кажа – това, което бе останало от този някой: голо тяло, цялото оплискано с кръв, чудовищно обезглавено. В гърба му бе забит къс меч, стърчащ като стрела в средата на мишена. От това разстояние не можеше да се различи дали тялото принадлежеше на мъж или на жена.

– Какво чакат тия? – възкликнах аз. – В колоната има вътрешно стълбище, нека се качат горе и свалят това кощунство.

– Баща ми отиде да потърси ключовете – отвърна Флавио. – Трябва да намери служителя, който отговаря за тях, но се боя, че при този ранен час... Така че ако дотичах при теб, то е защото най-интересното тепърва има да се случва: предполага се, че извършителят на това... на тази работа все още се крие вътре.

– Вътре?

– Да, вчера вечерта тук е имало някакъв празник, вчера вечерта в двореца „Марчали“. Музикантите свирили на площада и много гости танцували през цялата нощ. Някои дори заспали под платнищата в подножието на колоната – той ми посочи купчина груби завивки, захвърлени малко встрани. – Според хората никой не би могъл да излезе през вратата на колоната, без да бъде видян. Така че е напълно възможно звярът да е все още в дупката.

Нямах време да изразя съмненията си, защото малък отряд конници, предвождани от бащата на Флавио, нахлу на площада. Тълпата се разстъпи към двореца „Марчали“, потръпвайки при мисълта за това, което предстоеше да бъде разкрито. Един кльошав и плешив мъж, когото виждах за пръв път, отвори вратата на паметника с голям ключ, който извади от кесията си, а после бързо се оттегли. Капитан Барбери даде знак на двама войници да пристъпят към отвора с оръжие в ръце.

Зачакахме какво ще се случи с разгуптени сърца, с очи, шарещи между основата и върха на колоната. Но не след дълго двамата мъже се появиха горе, върху площадката, която служеше за постамент на статуята:

– Няма нищо на стълбището, капитане! Жива душа няма!

Шепот на облекчение, а може би и на разочарование премина по тълпата. Тогава двама други стражи се втурнаха към вътрешното стълбище, за да освободят статуята на императора от зловещия ѝ спътник.

– Ела – извика ми Флавио, дърпайки ме за ръкава.

Поработихме здраво с лакти, преди да успеем да се приближим до капитан Барбери, който оживено разговаряше с отговорника за ключовете:

– И никой друг освен Вас няма достъп до тази връзка, така ли?

– Никой, капитане.

– Забелязал ли сте ключовете да са изчезвали напоследък, или пък друг човек да е искал някой от тях назаем?

– Тези ключове никога не напускат кесията, а тя винаги стои затворена заедно с другите в специален сандък, който се намира в моята стая.

Несдържан, какъвто е всеки на тази възраст, аз не можах да се стърпя да не направя крачка напред и да се намеся в разговора:

– А не би ли могъл някой да е направил дубликат от този ключ?

Въпросът като че ли обезпокои служителя, който ми хвърли бърз и неприязнен поглед. За щастие бащата на Флавио ми се притече на помощ:

– Не се дразнете, уважаеми, това е Гуидо Синибалди, синът на бившия барджело* на Рим. От баща си е наследил любовта към загадките и, кой знае, може би и част от неговите способности. Можете да му отговорите така, както отговаряте на мен.

В погледа му се четеше искрена сърдечност и другият не посмя да избегне отговора.

– Има дубликати от ключовете за колоните, както и за всички сгради, за които отговарям, разбира се. Но те са в замъка „Сан Анджело“ и се пазят още по-добре, отколкото при мен.

Замъкът „Сан Анджело“... Ако някой трябваше да се сдобие с тези ключове, наистина изглеждаше по-логично да се насочи към този служител, отколкото към крепостта на папата.

В този миг четиримата стражари излязоха от колоната и по множеството присъстващи отново премина тръпката на ужаса:

* Bargello – началник на полицейската стража в Рим и други италиански градове през Средновековието и Ренесанса. (Всички бележки в настоящето издание са на преводача.)

на раменете си те носеха едно тяло, зверски обезглавено и пронизано с оръжие, което – по всичко изглеждаше – бе кинжал.

Когато го поставиха на земята, обърнато на една страна, ние тутакси наобиколихме трупа; несъмнено ставаше дума за мъж, по-скоро млад, ако се съдеше по здравината на мускулите, и напълно вкочанен. Кожата му, посиняла от студа, бе покрита със засъхнала кръв. Раната в областта на гърлото бе отблъскваща, смесица от тъмночервена плът и премазани хрущяли, покрита с прозрачна ципа: необходима ще да е била свръхчовешка сила, за да се отсекаят вратните кости по този начин.

Въпреки свежия утринен полъх от трупа вече се излъчваше противна миризма.

Множеството инстинктивно се отдръпна назад и воден от неизвестно какъв инстинкт, се възползвах от вцепенението им, за да се промъкна чак до колоната.

Както и очаквах, вътрешността беше доста мрачна и влажна, носеше се силна миризма на селитра и застоял въздух. Спираловидната каменна стълба, заемаща почти цялото вътрешно пространство, издигаше към върха на кулата своите почти двеста стъпала. В основата ѝ бе оформено помещение, нещо като заслон, в който спокойно биха могли да се поберат двама клекнали мъже. Пръстеният под бе осеян с големи кафяви петна, сякаш в него бяха попили локви кръв от жертвата. Но никакво оръжие, никакъв предмет не издаваше присъствието на какъвто и да е убиец.

Ръката на капитан Барбери изненадващо легна на рамото ми:
– Добре, добре! И какво мисли за всичко това нашият млад лекар?

Обърнах се към него, леко смутен:

– Бъдете така добър да извините тази моя дързост, капитане, любопитството ми надделя. Знам много добре, че...

– Няма нищо – прекъсна ме той. – Мъжът е бил убит точно тук. И ти ли си на това мнение?

Тъкмо се канех да му отговоря, когато очите ми, привикнали вече към мрака в помещението, забелязаха нещо зад него:

– Като че ли има някаква рисунка върху тази стена, капитане, погледнете...

Той нареди да отворят докрай вратата, за да влезе повече светлина, и двамата открихме изречение, написано по всяка вероятност с пръст, натопен в прясна кръв:

*EUM QUI PECSCAT...**Който съгрешава...*

– Това не ми казва нищо съществено – заяви бащата на Флавио, смръщвайки вежди. – Абсолютно нищо съществено...

Препрочитам тези няколко реда, които написах, така да се каже, на един дъх, и трябва да призная, че днес те не ме впечатляват особено.

Ала именно по този брутален начин тогава ние се сблъскахме с една действителност, която за мнозина би трябвало да представява кърваво въплъщение на Дявола. Давам си сметка също така, че някои особености на този разказ биха могли да изглеждат неясни за моя читател, ако още сега не хвърля върху тях допълнителна светлина. И преди всичко онова, което засяга благосклонността на капитан Барбери към мен – благосклонност, която е единственото обяснение за присъствието ми в сърцевината на разразилата се буря от събития.

Несъмнено всичко произлиза от това, че баща ми в продължение на тринайсет години бе началник на стражата в Рим и в това си качество бе обезпечил сигурността и реда в големия град. Той винаги бе изпълнявал своята длъжност с почтеност и умение, успял бе да разреши няколко деликатни дела – тогавашните времена не бяха от най-добрите, – които други на негово място несъмнено биха изоставили. В края на краищата самото население го бе възнаградило със своето доверие.

Ала една сутрин през 1511 г., докато преследвал някакъв престъпник, той влязъл в кръчмата „Злият пес“ на „Кампо деи Фиори“. Така и не научихме какво точно се е разиграло там. Отекнал изстрел, който предизвикал престрелка, и моят баща се строполил между масите. Убиецът му успял да избяга през един от прозорците. Редом с баща ми бил неговият верен помощник Барбери, който така и не си бе простил, че не бе съумял да го защити. Аз пък току-що бях навършил осемнайсет години.

Тъй като семейството ми наистина нямаше никакви средства – достатъчно доказателство за честността на баща ми, – наложи се да напуснем хубавия ни дом на Марсово поле и да се настаним с майка ми в скромно жилище на „Виа дел Говерно Векио“. Тя категорично се противопостави на желанието ми да се насоча към полицейска кариера, за каквато мечтаех по това време. Бяха ѝ отнели съпруга, сина си не желаше да отдава на никаква цена.

Така стигнах до решението да стана лекар и се записах в градския университет, в който преподаваха такива светила на науката като професорите Бартоломео от Пиза и Акорамбони от Перуджа – и двамата на служба при папата. Следването ми хареса и едва ли ще бъда далеч от истината, ако кажа, че впоследствие станях доста добър практикуващ лекар. Но не за това става дума. През трите години между убийството на баща ми и събитията, които съм на път да предложа на вашето внимание, Барбери остана много близък до нас, взе присърце моето образование, грижеше се за благополучието ми дори повече, отколкото бе необходимо. Една зима плати, без дума да продума, цялата сметка на нашите доставчици и така осигури на майка ми времето, необходимо за да получи неголямо наследство, на което имаше право. Не би било прекалено да кажа, че Барбери се чувстваше отговорен за смъртта на баща ми.

Оттук, струва ми се, произлизаше и слабостта му, заради която ме оставяше да действам както намеря за добре, та дори понякога да се позовавам на неговото име: това изигра немалка роля в обратата, който моят живот претърпя през онези паметни седмици.

2.

Новината за убийството се разпространи светкавично из града. Един след друг кварталите „Сант’Еустакио“, „Парионе“, „Понте“ и дори „Борго“ отвъд Тибър забръмчаха от всевъзможни налудничави слухове. Говореше се за оргия в двореца „Марчали“, за битка едва ли не в боен строй между враждебни кланове, за зловеща шега, приела лош обрат.

Не че на Рим са липсвали когато и да било кръвопролития: историята на града представляваше дълга поредица от битки, от сблъсъци и омраза. Най-напред членовете на големите фамилии като Колона, Орсини, Франджипани редовно се бяха избивали едни други в желанието си да поемат владението на дадена улица или да се сдобият с даден дворец. На свой ред самите папи от Авиньон се бяха принудили да грабнат оръжията, за да възстановят една власт, която народът вече не желаше да им признае. После се заредиха войните – колкото многобройни, толкова и неразбираеми. Днес – срещу Венеция или Флоренция, утре – за да

бъдат изгласкани германците или испанците, или за да бъде защитен градът от французите. Впрочем това бе и най-честият повод за война: защитата от французите.

И така – до последните двадесетина години, през които изобилстваха престъпленията, особено при управлението на папата от рода Борджия*. Отровителства, кланета, стрелби: раждането на този век бе станало чрез цезарово сечение, извършено с брадва.

Ала на този 20 декември 1514 г. римляните реагираха така, сякаш убийството на колоната означаваше нещо друго. Те бяха разбрали – мъдростта на голямата маса, – че тук имаше някакво скрито послание и че то бе заложено по-скоро в начина, по който бе представена смъртта, отколкото във факта на самото ѝ осъществяване. Убиецът – или убийците, – излагайки по този начин своето деяние, бе отправил предизвикателство към целия град...

След като се повъртях още известно време край местопрестъплението, аз се върнах при майка ми, която нямаше как да не забележи обзелото ме вълнение. Тя ме разпита, за да се осведоми къде съм се запилял толкова рано сутринта и до каква степен съм замесен в цялата тази афера. Уклончивите ми отговори предизвикаха същите въздишки, каквито навремето причиняваха успокоителните приказки на баща ми. Те моментално събудиха нейната вечна боязън, но ако преди тя бе за неговия живот, сега вече бе за моя.

Реших да не се помайвам и побързах да се облека, за да отида на лекции в университета. Голяма част от следобеда заедно със състудентите ми бях принуден да изтърпя един лекар от Метапonto, който с голямо ръкомахане и буйни телодвижения ни разказваше за пристъпа на разюздани танци, на който бил станал свидетел в областта на Тарент: цели семейства, понякога цели села танцували бясно без видима причина и без оглед на възраст и пол. Болните се движели в ритъма на сарабанда, додето не се строполявали на земята съвършено изтощени, с толкова издути кореми, че било невъзможно да бъде предизвикано връщането им до по-нормално състояние, макар че правели опити да ги стегнат с ремъци и дори да скачат по двама-трима върху тях. Някои умирали в жестоки конвулсии с пяна на устата.

* Папа Александър VI.

Повечето от засегнатите се възстановявали, когато започвали да им свирят нежна музика, която да придаде стройност на движенията им и да уталожил настървението им. Причината за това болестно състояние по общо мнение било убождането от тарантула. То можело да бъде превъзможнато, ако докато е още съвсем прясно, отровата бъде изсмукана с помощта на голяма сламка. И ученият от Метапонтон ни устрои демонстрация, която малцина от нас биха имали самоотвержеността да извършат: тъй като въпросната отрова е също толкова вредоносна за устата, колкото и за цялото тяло, на нас ни се струваше, че това би означавало да убиеш лекаря, за да спасиш болния.

Когато най-сетне църквите забиха вечерня и занятията приключиха, аз се затичах право към болницата „Санто Спирито“, чиято сграда се откроява върху десния бряг на Тибър. Преди около трийсетина години папа Секст IV я бе преустроил основно, така че освен да лекува болни, тя трябвало да осигурява подслон за изоставените деца на жените с лошо поведение. В замяна на това благотворително предназначение – съществувало още и фондация, която подпомагала сираците при навършването на пълнолетието им, – болницата служела за морта на труповете с неустановена самоличност и дори редом със залата, в която била настанявани ранените, бе оборудвано голямо помещение за дисекции. Именно там нещастната жертва от колоната бе отнесена в очакване да се научи нещо повече за случая.

Познавах добре това място, тъй като на два пъти бях асистирал на един от моите преподаватели при дисекции на човешко тяло. Бях запазил от тях доста мъчителен спомен – по-скоро от миризмата, отколкото от гледката, – но тези занимания представлявали изключително важен елемент от нашето обучение, още повече, че била голяма рядкост: Църквата ревниво била подобно оскверняване да се извършва само върху долнопробни тела, каквито обикновено била осъдените на смърт или затворниците. Днес божията институция има далеч по-гъвкаво поведение и откакто започнах да преподавам в университета, никога не съм изпитвал недостиг на материал.

Но да не се отклонявам от хода на събитията.

След като проведох кратки преговори с войника, поставен на пост пред вратата, аз влязох в залата за дисекции. Първото, което ме блъсна в лицето, била изпаренията на камфор и тамян, носещи се из цялото помещение,

към които веднага се прибави и стряскащото количество високопоставени лица, които се намираха в него. Там бяха командорът на ордена „Санто Спирито“, деканът на болницата, надзорникът на улиците Виторио Капедиферо, който разговаряше на нисък глас с капитан Барбери, както и много лекари на служба в болницата.

Всички се бяха скупчили около каменната маса, върху която бе положен трупът, и го оглеждаха със загрижени физиономии. Зад тях, облегат на стената, един възрастен човек с дълга брада и бели коси ги гледаше какво правят. Моето нахлуване – несъмнено благодарение на лекарските ми дрехи – не предизвика смущение у никого.

– Поне половин ден – разсъждаваше един от лекарите. – Едва ли повече.

– Може би – отвърна друг, – но погледнете колко подута е кожата тук и до каква степен кръвоизливът се е разпространил по шията. Напълно е възможно смъртта да е настъпила вчера следобед, та дори сутринта.

– Би трябвало да отворим коремната кухина, за да разгледаме състоянието на вътрешностите – предложи трети. – Тогава ще имаме някакви по-сигурни впечатления.

– И дума да не става! – намеси се носовият глас на командора. – Този мъж достатъчно е страдал приживе, така че наш дълг е да му спестим подобна участ поне след смъртта му. Тъй като нямаме никаква представа за името и произхода му, аз не ще позволя да го кълцате както намерите за добре.

Лекарите сведоха очи, сякаш бяха произнесли нещо неприлично. Тогава капитан Барбери пристъпи една крачка към командора, сочейки облегатия на стената възрастен мъж:

– Ваше превъзходителство, месир Леонардо да Винчи ни оказва голяма чест със своето присъствие тук. В миналото Вие вече сте го упълномощавали да провежда свои изследвания във Вашата болница. Деканът и аз мислим, че изключителните му познания върху човешкото тяло биха могли да ни помогнат в стремежа ни да достигнем до истината.

Виторио Капедиферо повдигна рамене:

– Без да подлагаме на каквото и да било съмнение способностите на месир Леонардо, не виждам много добре по какъв начин един художник би могъл да ни осведоми за неща, свързани със смъртта.

В случая говореше не самият Капедиферо, а надзорникът на улиците, сиреч главният надзорник на пътищата, площадите и

мостовете в Рим – длъжност, която неизбежно го принуждаваше да участва в разследването. Обикновено в Рим имаше двама началници на улиците, но вторият току-що бе починал и на негово място все още не бе назначен друг.

Командорът на „Санто Спирито“, най-високопоставеният човек в болницата, като че ли се поколеба за миг между неудоволствието да приобщи странично, при това цивилно лице към разследването, и неудобството да се отнесе с пренебрежение към един от най-прочутите мъже на Италия, когото на всичко отгоре покровителстваше не кой да е, а братът на самия папа.

– Е, добре – въздъхна най-сетне той, – щом полицията го желае... Нека месир Леонардо да стори каквото намери за необходимо, но при условие, че тялото няма да бъде осквернено.

Сетне излезе, без изобщо да погледне към мен, последван от Виторио Капедиферо, който не бе никак щастлив от публичното незначитане на изказаното от него мнение. В този миг Барбери ме забеляза и докато лекарите се отдръпваха, за да сторят път на Леонардо да Винчи, той пристъпи към мен.

– Този човек наистина ли е да Винчи? – промърморих тихо в ухото му.

– Самият той. Идва в „Санто Спирито“ всяка седмица, и то по няколко пъти, за да прави анатомични рисунки. Деканът има изключително високо мнение за неговата работа.

– Баща ми също много го обичаше. Веднъж, когато бях на десет години, ходихме с него във Флоренция и тогава видях проекта му за фреска, която трябваше да нарисува в „Палацо Векио“. Бях толкова смаян, че като че ли е още пред очите ми.

– Да се надяваме, че ще може да ни помогне в тази история, защото е дяволски объркана.

– Все още ли нямате поне един свидетел?

– Във всеки случай нито един истински. Пък и с тези костюми и празнични маски, които хората са носели този ден, силно се съмнявам, че убиецът е показал истинското си лице.

– Но Флавио казваше, че никой не би могъл да влезе или да излезе от колоната, без да бъде забелязан.

– И все пак така е станало.

Постояхме така известно време, замислени върху това чудо, когато бях озарен от една идея:

– Капитане, питам се... Ще ми позволите ли да се върна до колоната?

Той ме изгледа с особено напрежение, сякаш виждаше или чуваше не мен, а някого друго, и в крайна сметка кимна с глава:

– При условие, че обещаеш да не казваш и думичка за това на майка си. Но пред вратата има наш служител на пост; за да минеш, ще трябва да му покажеш някакво разрешително. Почакай...

Той извади от джоба си малък сребърен печат, закачен за тънка верижка, с гравирани знака на капитанството – исправена сабя и кон, – и го сложи в ръката ми. Междувременно Леонардо обикаляше около мъртвеца, използвайки водата от една бъчва, за да почисти тялото, даваше разпореждания на другите да му помагат при обръщането на трупа, изследваше с най-голямо внимание всяка част от него и си мърмореше някакви недоловими за околните фрази.

След като употреби немалко време за подобни действия, той се обърна към декана с уверен, но малко отчужден глас:

– Съгласен съм със заключението на Вашите лекари, че този човек е бил убит снощи. Това обаче, което не мога да си обясня, е този удар с кинжал в средата на гърба.

– Нима един прост кинжален удар Ви смущава повече от това зверско обезглавяване? – попита го с изненада деканът.

– С Ваше позволение, самото обезглавяване не съдържа в себе си никаква загадка. Жертвата е била завързана за ръцете и краката – има множество белези от стягане на кожата. После убиецът е подпрял главата на дръвник или някаква друга подпора от този вид и я е отсякъл с брадва. Ударът е бил нанесен косо, за което свидетелства профилът на разреза, който е под наклон, и това най-вероятно се е случило, защото мястото не е било достатъчно високо. Несъмнено теснотата в колоната си е казала думата.

– Ала нещастникът не би ли трябвало да се е борил, не би ли трябвало да е викал?

– Не, ако е бил упоен предварително. Уви! Както отбелязахме преди малко, единствено изследването на вътрешностите или на устата би могло да ни даде що-годе ясни сведения. Но дори и то не би ни казало абсолютно нищо за кинжала...

– Не мислите ли, че първо би могъл да бъде убит с кинжала, а чак след това – обезглавен? – понечи да даде някакво предположение капитан Барбери.

– Не, подобно нещо няма как да е станало и точно в това е и цялата загадка. Забиването на кинжала в гърба е станало след

настъпването на смъртта. Кръвта не е бликнала около раната, а това е знак, че тялото вече не е било кръвоснабдявано, когато артериите са били прерязани. Нашият човек е бил съвсем мъртъв и дори студен, това мога да кажа със сигурност.

– Но в цялата тази работа няма никакъв смисъл – жално промълви деканът.

– За нас няма – отвърна Леонардо със сериозен тон. – Но ако успеем да доловим значението, което убиецът придава на този жест, смятам, че бързо бихме могли да установим кой е.

Спомням си до каква степен справедливостта на това наблюдение ме поразя и още тогава нямах никакво съмнение колко проникателно ще се окаже то впоследствие.

Впрочем може би именно това изречение предизвика у мен порива, подтикнал ме да последвам Леонардо, след като капитанът и деканът изчерпаха своите въпроси към него: убеден бях, че не бих могъл да изпусна невероятната възможност да се запозная с една толкова велика личност, чиято интелигентност напълно съответстваше на изключителната му слава.

Вървах на пет крачки зад него през залата на ранените към залата на трескавите, преминавайки между леглата на болните и щуращите се край тях братя, но така и не се решавах да го наближа. Когато обаче се озова на външното стълбище пред болницата, аз успях да превъзмогна себе си и се обърнах към него:

– Месир...

– А! – избоботи той, без да се обърне. – Питам се кога най-сетне ще се решите, млади момко.

– Когато...

Той ме прекъсна, без да забавя вървежа си:

– Следвайте ме, откакто съм тръгнал, нахлувайте в дисекционната зала, без да имате каквато и да било работа в нея, шушукате си шепнешком нещо с полицейския капитан. От това следва, че сте един изключително любопитен млад господинчо.

– Извинете ме, месир, не исках...

Той изведнъж се спря и най-сетне имах възможността да го разгледам отблизо. Беше силен и красив старец, с фини черти, макар и понатежали донякъде от годините, правилна уста, изразителен и волеви нос, ясно сини очи, много подвижни, които пронизваха изпод шубрака на веждите. Очи, които виждаха надалеч – дълбоко в сърцето и душата. Горната част на челото му бе оплешивяла и гладка – това чело, което бе съчинило и изобретило толкова чудеса!, – а косите му

се спускаха от слепоочията на каскади, смесвайки своята белота с тази на брадата му. Изгледът му неотразимо ме караше да мисля за него като за един от прочутите патриарси от Библията... Стойката му бе изправена, висок почти колкото мен, облечен в непретенциозно елегантна дреха в шафранова тоналност, върху която бе наметнал кожена шуба. Неговата представителност, геният на неговата личност, трябва да призная, ме бяха парализирали на място.

Това като че ли го развесели:

– Е, какво? Май няма какво повече да ми кажете? И за какво Ви е цялата тази медицинска премяна, щом губите присъствие на духа в мига, в който Ви погледнат в очите? Я най-напред ми кажете докъде сте стигнали във Вашето следване?

– Взех си бакалавърската степен миналата година...

– Бакалавър... Три години, четири години медицина? Ха! Израждането на способността Ви да преценявате е вече в напреднал стадий. Запомнете това, млади момко: трябва по-малко да слушате докторите и повече – природата, тя не продава нито съвети, нито лекарства.

Аз стоях вцепенен и съвършено безмълвен. Леонардо забеляза смущението ми и смекчи малко тона.

– Извинете, гневът ми не е насочен срещу Вас. Имах предвид онези шарлатани в болницата, перчещи се със своето знание, а напълно неспособни да разсъждават. Наблюдението и опитът – ето какво липсва на тези хора! И тази пасмина е овластена да ми се бърка и да ми дава разрешения. На мен, Леонардо да Винчи!

– И при лекарите е така, както изобщо при хората – направих аз несмел опит да се включа в разговора. – Има и добри, и лоши...

– Може би, може би... Но вторите са по-многобройни. Което връща мислите ми към Вас, млади момко: струва ми се, че имате достатъчно разсъдък, за да се приобщите към първата група. И така, подновявам моя въпрос: защо вървите подире ми, откакто сме излезли от залата?

– Исках да говоря с Вас.

– Да говорите с мен? А! И по какъв въпрос, ако нямате нищо против?

– Не знам... просто да говоря с Вас.

– Прекрасна причина, нали! Предполагам, че би трябвало да се почувствам поласкан от това. Бихте ли били така добър да ми кажете поне Вашето име, та да сме квит.

– Казвам се Гуидо Синибалди, син съм на барджело Винченцо Синибалди.

– Син на барджело? Мислех, че в Рим длъжността „барджело“ вече не съществува. По молба на баща си ли сте тук?

– Баща ми си отиде през 1511 г., той бе последният, който заемаше този пост. Беше убит...

– Много съжалявам... Мислите ли все пак, че това убийство би могло да има някаква връзка с...

– Не, в никакъв случай. Чисто и просто и аз като него съм изпълнен с любопитство към загадъчните случаи. Ако майка ми не се беше противопоставила, досега да бях поел по неговия път.

– Мъдра жена! Едно убийство в семейството е напълно достатъчно... Но нека не стоим на едно място, а да вървим, какво ще кажете. Доста е хладничко и застояването е вредно за човек на моята възраст.

Тръгнахме покрай брега на Тибър към моста „Куадро Капи“ и Изола Тиберина*. Разговорът ни потръгна и Леонардо ме осведоми, че е в Рим от осемнайсет месеца и че пребивава във вилата в Белведере**, непосредствено до папския дворец. При все това не изглеждаше удовлетворен от настоящото си положение: славата на по-млади от него художници, чийто талант той не отричаше, бе на път да засенчи неговата. Нито папа Лъв X, нито Джулиано де Медичи, неговият истински покровител, му поверяваха вече ма-

* Isola Tiberina (Тибърският остров) – остров на р. Тибър, познат като култово средище на бог Асклепий. Свързан е с левия бряг в областта на Марсово поле чрез Фабрициевия мост (Ponte Fabricio), наричан още „Мостът на Четирите глави“ (Ponte dei Quattro Capì), построен през 62 г.пр.Хр., а с десния бряг – чрез Цестиевия мост (Ponte Cestio).

* Белведере – първоначално малък павилион върху хълма в северната част на Ватиканската крепост (точно срещу замъка „Сан Анджело“, древния мавзолей на император Хадриан), построен от арх. Антонио Полайоло. Наречен бил Белведере („Хубавата гледка“), защото оттам се откривала прекрасна панорама към източната и централната част на Рим, както и на североизток към хълмовете на Сабинската област. Впоследствие Донато Браманте свързал вилата Белведере с папския дворец, оформяйки т.нар. Cortile del Belvedere – терасиран вътрешен двор, който в южната си част (тази към папския дворец) бил фланкиран от две крила, оформяйки по този начин вътрешно пространство във формата на бълг. П, украсено с антични скулптури. В края на XVI в. централната площадка на двора била преградена с напречно крило, т.нар. „Библиотека на Секст V“, което унищожило целия замисъл на Браманте.

щабни поръчки. Той, чиято четка бе извършила истинска революция в живописа, чието въображение бе изобретило най-невероятните машини – такива, които да плават под вода или да летят във въздуха, – той, чийто гений мечтаеше да чертае градоустройството на най-великите градове и да строи пристанища, които да бъдат на пиедестал в Миланския двор, страдаше, че вече е на втори план в двора на католическия първосвещеник.

Споделих възхищението си от ескизите за фреската, озаглавена „Битката при Ангиари“ и предназначена да краси „Палацо Векио“ във Флоренция, които бях видял на едва десетгодишна възраст. Но макар да оцени моя комплимент, у него се пробуди позабравеното усещане за претърпян провал: навремето той не бе успял да доведе до успешен завършек работата си над фреската, тъй като бе използвал бързо втвърдяваща се мазилка. Цветовете се бяха размили и битката бе приключила безславно. „Още едно недовършено произведение“, промърмори на себе си той.

Поехме нагоре към квартал „Сант’Еустакио“, където да Винчи имаше някаква работа – именно там се намираще дворецът на Джулиано де Медичи – и докато нощта, съпроводена от лека мъгла, се спускаше над града, разговорът ни от само себе си се насочи към темата, която ме вълнуваше.

– Имате ли някаква идея за причините на това престъпление, месьер Леонардо?

Той направи неопределен жест, сякаш не бе имал достатъчно време да помисли по въпроса:

– Знам ли? Казват, че имало някакъв надпис, но...

– Написан с кръвта на жертвата, да: „EUM QUI PECCAT...“
Лично го видях.

– Как така сте го видели?

– Аз дори го открих. Нали Ви казах, аз съм тясно свързан със семейството на Барбери. Флавио, неговият син, дойде да ми каже веднага щом разбрал за случилото се. Но аз мисля... Бихте ли искали да видите надписа със собствените си очи?

– Аз ли? – погледът му някак изведнъж се просветли. – Смятате ли, че ще ме пуснат да вляза?

Кимнах с глава, поласкан, че мога да му бъда водач.

Поехме към колоната на Марк Аврелий, до която не беше кой знае колко далече, и аз нахлузих шапката над ушите си. Сега вече към мъглата, която обгръщаше все по-здраво в прегръдките си града, се бе прибавила и влагата. Стените на сградите по улички-

те се появяваха и отминаваха като призраци, а ние продължавахме да крачим мълчаливо, внимавайки да не се подхлъзнем върху мокрите павета.

Когато стигнахме до двореца „Марчали“, не се виждаше на повече от десет крачки. Единствено неравномерната светлина на факлите ни позволи да различим основите на колоната и да забележим стража, който я охраняваше. Той подскачаше ту на ляв, ту на десен крак, за да се стопли.

– Кой е там? – извика той.

– Изпратени сме от капитан Барбери – отвърнах уверено. – Аз съм Гуидо Синибалди, а с мен е месир Леонардо да Винчи.

– Какво искате по това време?

Представих му печата на капитанството, който той разпозна на червеникавите отблясъци от пламъка на факлата.

– Бихме искали само да влезем в колоната, за да разгледаме надписа. Ще имаме нужда и от една от вашите факли, ако нямате нищо против.

Той бавно кимна с глава и взе връзката ключове, която висеше на колана му. Дали защото бе замръзнал, или по природа си беше несръчен, но му потрябваха цели две минути, докато найсетне езичето на ключалката щракна.

Вътрешността на колоната ми се стори по-ледена и от гробница, а миризмата на селитра – още по-задушшаваща и от сутринта. Влязох пръв с факла в ръка и се качих на едно стъпало, за да позволя на Леонардо да ме последва. Той прекрачи прага с предпазливи движения, изследвайки почвата, сякаш търсеше нещо. Видя кръвта, попила в земята, събра една шепа от нея и я помириса, а после направи някаква чудновата физиономия, която така и не успях да разтълкувам какво означава.

Сетне той огледа подсилващата конструкция под стълбището и, изучавайки я, застина за известно време неподвижен, докато стражът хвърляше към нас погледи, изпълнени с любопитство. После Леонардо грабна факлата и освети едно по едно десетте първи стъпала на каменното стълбище, по които бяха засъхнали ужасяващи червени ивици.

– Ето тук! – каза той, сочейки най-широкото от тях, от което започваше спиралата на стълбището. – На това стъпало е имал най-голяма височина.

Камъкът бе покрит със засъхнала кръв и на него наистина се забелязваше някаква вдлъбнатина, приличаща на следа от острие на оръжие.

– Нанесъле един-единствен удар – продължи Леонардо. – След което е оставил кръвта на жертвата да изтече, забил е кинжала в гърба ѝ и я е качил до статуята. През цялото останало време несъмнено е участвал във веселието... Каква касапница!

Той подсвирна с отвращение и попита къде е надписът. Притворихме вратата, за да виждаме по-добре. Оказвайки се в плен на тясното помещение по същия начин, както е бил и обезглавеният нещастник, аз целият потръпнах. Леонардо се приближи до стената: зловещото послание започна да танцува на потрепващата светлина на факлата.

– „EUM QUI PECCAT...“ – прочете той сричка по сричка. – Няма съмнение, наистина е написано с кръв. Трябва да кажете на капитана да разпита свидетелите за някой участник в празненството, чиято дегизировка е включвала и брадва. Брадва, която той не е носил в началото на веселието например, но която се е озовала у него впоследствие. Или обратното. Да му кажете също...

Поколеба се за секунда и ме погледна с крайчеца на окото:

– Кажете му също да се поинтересува дали няма някой млад чирак, който е изчезнал през последните дни. От някоя бояджийска или тъкачна работилница... Мисля, че забравих да го осведомя за следи от синя боя – наистина съвсем нищожни следи, – които открих под ноктите на жертвата. Би могло да става дума за багрило или боя. Нека капитанът бъде така добър да ми прости този пропуск: виновни са тези лекари от болницата, заради които кипнах. Впрочем разчитах, че в крайна сметка те ще открият всичко това сами. От друга страна...

Той се спря и отново се зае да разглежда надписа.

– Да, да! От друга страна, предприемайки следобеда изследването... основно изследване на жертвата, аз заключих, че тя би трябвало да е поддържала телесни отношения с индивиди от същия пол.

– Индивиди от същия пол?

Изненадата ми бе неподправена, още повече, че месир Леонардо изпитваше затруднения при изразяването си.

– Да, като лекар Вие си представяте какво означава това: този младеж по всяка вероятност е търгувал с тялото си. Поведение, което понякога се наблюдава при най-бедните чираци. Оттук и предположението, че навярно е работил в някаква работилница.

Заключението му предизвика моето възхищение, но колебанието му ме смути:

– Ако усещането Ви е било такова, защо го премълчахте пред декана и капитана?

– Тогава още не бях размислил, че това би могло да бъде полезно за разследването.

– А сега?

– Сега нещата са различни, много различни. Разгледайте добре този надпис. Какво виждате?

– Три думи, същите като сутринта: „Eum qui...“

– Разбира се – прекъсна ме той. – А какво още? Как според Вас ги е изписал убиецът?

– Със своя пръст и кръвта на жертвата, струва ми се.

– Със своя пръст, отлично! Но човешкият пръст е доста калпаво средство за писане... Изследвайте как го е направил.

Взрях се по-внимателно в стената и в края на краищата видях това, което Леонардо ми показваше: убиецът е бил принуден да топи на няколко пъти своя пръст в кръвта, за да изпише целия надпис. Буквите E, Q, P и второто C бяха по-отчетливи и удебелени, сякаш бяха написани с по-обилно количество кръв: „EUM QUI PECCAT...“ Но все още не можех да се сетя накъде биеше Леонардо.

– E, и?

– Разгледайте най-вече многоточието. След T, последната буква от думата PECCAT, той е трябвало отново да натопи пръстта си в кръвта, за да го изпише. При все това очевидно тези точки не променят нищо в смисъла на посланието: „Който съгрешава“ несъмнено означава, че жертвата е имала осъдително поведение – което, между другото, би могло да се отнася за един младеж с порочни нрави – и че убиецът я е наказал. Той обаче си е дал труда отново да потопи пръста си, за да добави тези три точки в края. Поради каква причина? С каква цел, ако не за да подсказже, че действията му ще имат продължение? Тези три точки не са изписани случайно, Гуидо, не са. Те са известие. Убиецът със сигурност е намислил да извърши и други подобни действия и е избрал да ни предупреди за това. Ето защо оттук насетне подробностите от това разследване ми изглеждат немаловажни. Затова и споделям с Вас всичко, което знам.

Той заби своя поглед в моя:

– Оттук насетне не става дума само за обяснение на едно убийство, млади приятелю... Със сигурност сме длъжни да попречим това да не се случи отново!

Днес предполагам, че подобно предсказание би трябвало да ме изплаши. За мой велик срам съм принуден да призная, че то ме очарова.

Изминаха почти три дни, преди да видя отново обитателя на Белведере.

Междувременно неведнъж ходих до сградата на полицията в близост до Пантеона, за да разкажа на капитана за заключенията на Леонардо относно жертвата и намеренията на убиеца. За мое голямо удовлетворение Барбери не се показа кой знае колко ядосан от закъснението, с което тези сведения достигнаха до него, тъй като бе човек, загрижен да открие истината. Ето защо той нареди на своите хора да проведат повторни разпити на свидетелите, за да узнае дали по време на празненствата някой не е носел брадва или друг подобен предмет.

Отговорът дойде след почти цял ден разследвания: една братовчедка на фамилията Марчали, Виолета Мелкиоро, заяви, че е забелязала човек, който би могъл да отговаря на подобно описание. Увереността ѝ, както самата тя обясни, идвала от любовта ѝ към птиците. Самата тя си била избрала за празненствата маска на папагал, която поръчала при някакъв занаятчия в „Трастевере“, давайки му за модел двойката от този вид пернати, която посланикът на Португалия бил подарил Лъв Х през пролетта. Останалите участници според нейните уверения изразили голямо възхищение.

Както и да е, в началото на празника тя се забавлявала да приветства всички гости, които подобно на нея носели птичи маски, оформяйки по този начин нещо като импровизирано птиче съдружие сред едно сборище, доминирано от четирикраките. Един гост обаче останал глух към тази закачка, отказвайки да ѝ отвърне дори с една дума. Той носел много красива глава на папуняк с дълга черна човка от рог, върху която се веел перчем от свила. Облечен бил между другото в смешна мавританска дреха, издържана в тъмночервен цвят, а на ръцете си носел тъмни ръкавици, покриващи ги чак до лактите.

Ала всичко това все още не било най-важното. Виолета Мелкиоро си спомняла, че в началото на вечерта го била видяла със сабя или най-малкото с ножница на кръста (за това вече не била съвсем сигурна), докато към края на нощта се бил появил с брадва. За последната подробност нямала никакви съмнения. Тя дори попитала своя братовчед Марчали за самоличността на този любопитен персонаж, но домакинът на празненството се оказал неспособен да я осведоми по този въ-

прос: удоволствието от бала с маски за него се състояло и в това да няма никаква представа кой стои зад тях. Впрочем според собствените му признания всеки човек, облечен в костюм с подобно качество, би могъл да проникне безпрепятствено на бала.

Разкритията на сенъора Мелкиоро предизвикаха брожение в полицията. Сабя в началото на нощта (кинжала, забит в гърба на жертвата?) – брадва впоследствие... Едва ли би могло да има съмнение, че ставаше дума именно за убиеца. Той се бе смесил с гостите по време на празника в двореца „Марчали“, вмъкнал се бе по един или друг начин в колоната, извършил бе замисленото престъпление, а после, възползвайки се от тъмнината, бе качил тялото чак до статуята на императора. Насърчен от успеха си, бе излязъл незабелязано и се бе закичил с брадвата, току-що почистена от кръвта на жертвата.

Подобна дързост, ако и да изглеждаше смайваща, трябваше в края на краищата да се обърне срещу своя извършител: достатъчно беше да се открие кой се е криел под маската на папуняка, или поне да се открие майсторът, който я бе изработил. Той несъмнено би добавил достатъчно сведения, за да бъде престъпникът заловен.

Нещата като че ли поемаха в една не чак дотам неизвестна посока.

При всяко положение обаче трябваше да се действа бързо. Нов разпит на свидетелите потвърди наличието на мавър с глава на папуняк, но никой не бе в състояние да каже нищо за действителното лице под дегизировката, тъй като не бе чул гласа му. Разговорите със занаятчиите също не доведоха до нищо определено. Обходени бяха „Трастевере“, „Парионе“ и всички останали квартали, в които бе възможно да се открият майстори на перуки и маски, но никой от тях не бе получавал поръчка за папуняк или подобна птица. По всичко изглеждаше, че маската бе или стара, или изработена в друг град.

Накратко казано, към следващата вечер следствието отново тъпчеше на едно място.

На сутринта на третия ден обаче се случи едно твърде важно събитие: оказа се, че през нощта под пътната врата на Виторио Капедиферо бил пхнат печатен лист, ала по това време надзорникът на улиците се намирал в Остия, където бдял над леглото на майка си. Въпросното писъмце

било забелязано от негов слуга, който имал достатъчното присъствие на духа да го отнесе и предаде на властите.

В него пишело следното:

Джакопо Верде изгуби два пъти главата си млада, улица „Сола“ е пуста, градът пък празнува с наслада.

Изобщо не бе необходимо човек да бъде голям пророк, за да долови алузията със случилото се в колоната на Марк Аврелий.

Капитан Барбери, придружен от своя отряд, се озовал тутакси на улица „Сола“, която се намира зад „Пиаца ди Скиара“, един от най-долнопробните квартали на Рим. На хората му не било необходимо много време, за да установят, че индивид на име Джакопо наистина живеел в съседство, и стаята, която той обитавал една от околните мизерни постройките, била бързо открита. Уви! В нея имало само един празен сандък, остатъци от свещи и няколко мъжки вещи в окаяно състояние.

От своя страна хазяйката нямала нужда от много подкани, за да разкаже това, което знаела: наемателят ѝ се бил появил преди малко по-малко от година и обитавал окаяната стаичка срещу едно куатрино* седмично – смайваща цена, като се имало предвид, че единственият прозорец на стаята му гледал към грозен двор, покрит с тор. Наричал се Джакопо Верде, произхождал от Авецано и бил на около деветнайсет години. Баща му го изпратил в Рим, за да изучава занаята на художник при един от своите приятели, маестро Балокио. Ала работата не била една от силните черти на младока Верде, защото той избягал от ателието и повече не се върнал в него. Оттогава насетне живеел ден за ден, предлагайки услугите си на един или друг занаятчия в замяна на скромна надница.

На въпроса дали е приемал при себе си хора, хазяйката отвърнала, че в нейния дом посещенията били забранени, но се случвало мъже да очакват Джакопо от другата страна на улицата. Тя никога не се била интересувала кои са тези господа, макар да изглеждали доста възрастни, за да бъдат негови приятели. За нея било достатъчно всеки понеделник да си получава своето ку-

* Куатрино – стара италианска монета, използвана главно в Централна Италия. Названието ѝ произхождало от латинския термин **quater denarii** (четири денария) и се равнявало приблизително на четири английски пени.

атрино и малко я засягало по какъв начин той съумявал да си го спечели...

Кога била видяла младежа за последен път ли? В понеделник, когато уредил седмичната си сметка: следователно в деня, предшестващ празника в двореца „Марчали“. Оттогава от него нямало ни вест, ни кост. Оставало му само ден, за да се появи и уреди сметките си, след което стаята щяла да бъде почистена и обявена за даване под наем.

Когато сведенията за последните развития достигнаха до моите уши, побързах да отида на гости на семейство Барбери. Същата вечер се събрахме шестима около семейната трапеза – към нас тримата се присъединиха майката и двете сестри на Флавио – и всички дружно се заехме да унищожаваме простицката вечеря, подобаваща на дните непосредствено преди Коледа. След конфитюра от китра*, поднесен ни за десерт, изчакахме жените да се оттеглят в своята стая, за да се върнем към събитията от деня. Без да си придава важност, капитанът тутакси се зае да разкаже за последните развития, а впоследствие сподели с мен и някои от подозренията си:

– За да бъде пределно откровен, струва ми се, че именно този Джакопо Верде е свършил на колоната.

– Сигурен ли сте в това?

– Почти: дрехите, открити в стаята му, отговарят точно на ръста и телосложението на жертвата. Човек би казал, че са му ушити по мярка... Друго доказателство е и този порок, на който той се е отдавал: очевидно за убиеца е било далеч по-лесно да привлече младеж като него, търгуващ с тялото си, отколкото някое момче с добри нрави. Посланието върху стената дори би трябвало да докаже, че той е бил наказан именно заради подобен вид безнравствено поведение... От друга страна, аз сигурен съм, че когато се доберем до художника, при който Джакопо е работел напоследък, ще узнаем и причината за синята боя под ноктите на трупа. Тогава и идентичността му ще престане да бъде под каквото и да било съмнение.

– И с каква цел убиецът е отрязал главата му?

Преди да отвърне, Барбери направи пауза, за да довърши чашата бяло вино, която стоеше пред него.

* Китра – цитрусов плод, на вкус нещо средно между зелен лимон и грейпфрут.

– Въпросът не е толкова прост, Гуидо. Вчера по всяка вероятност щях да ти кажа, че е било с цел да попречи на разпознаването му: името на жертвата често пъти позволява да се стигне до убиеца. Но след появата на тази бележка...

– Именно тази бележка... Смятате ли, че тя произхожда от ръката на престъпника?

– Нямам представа. Във всеки случай, би било нещо изумително. Защо, по дяволите, си положил цялото това усилие да направиш едно тяло неразпознаваемо само и само за да разкриеш след това идентичността му?

– Да предположим, че е искал да го превърне в назидателен пример за грешниците; навярно е смятал за необходимо обществото да узнае за природата на греха му.

– Искаш да кажеш, че убиецът мрази содомитите?

Флавио и баща му избухнаха в гръмък смях.

– Много работа му се отваря на този човечец! А на всичко отгоре е избрал и правилния град!

– Несъмнено – продължих аз. – Но това не пречи точно този извод да залегне в основата на едно правдоподобно обяснение за изпратеното до Капедиферо послание.

– При положение, че убиецът е и неговият автор! Защото въпреки всичките ни разследвания всеки би могъл да изненада убиеца на излизане от колоната. И всеки би могъл да пхне тази бележка под пътната врата.

– Съгласен съм. Но при положение, че се налага да разкрие някого, не е ли по-лесно да издаде убиеца, отколкото жертвата?

Моят довод, по всичко изглежда, направи впечатление, защото капитанът на полицията малко по малко престана да се смее.

– Твоята преценка не е без основание, Гуидо. Засега обаче сме доста далеч от истината, за да доловим всички подробности. Авторът на бележката може би държи да ни ориентира в събитията, но без да си навреди по никакъв начин. Сиреч без да се zlepостави в очите на престъпника. Може да се бои от отмъщение? Това пък би обяснило защо бележката е отпечатана, а не написана на ръка.

– Да не би тайнственият свидетел да се е страхувал, че би могъл да бъде разпознат по почерка си?

– Това също е възможност, както и всяка друга.

– Но печатарят, който е изпълнил поръчката, няма начин да не си спомни кой му я е дал! Едва ли всеки ден се явяват клиенти с подобни желания!

– Със сигурност е така, но в града има поне петдесетина печатарски работилници и е достатъчно поне един от собствениците им да ни излъже, защото са му платили добре. Странно, но човек би казал, че сведенията, които се натрупват, вместо да ни водят към изясняване на случая, само умножават неяснотите. Производителите на маски, художниците, мъжките проститутки, педерастите, печатарите... Още малко, и ще трябва да разпитае цялото население на Рим!

– А за ключовете от колоната успяхте ли да научите нещо ново?

– Хората от замъка „Сан Анджело“ не се оплакват нито от кражба, нито от взлом. Що се отнася до моя служител, натоварен да пази ключовете, смятам, че той е почтен човек.

– Следователно убиецът има способността да минава през стени...

– Не, разбира се, че не, и тази загадка ще намери своето решение, когато ѝ дойде времето. Но междувременно...

И той стана.

– Вече е късно и съм уморен: отивам да си легна. Няма да е зле, ако и вие постъпите по същия начин.

Той пристъпи към вратата, но се спря за миг:

– А! Ако имаш път към сградата на полицията, Гуидо, не забравяй да ми донесеш печата на капитанството.

– Още утре непременно ще мина, капитане, обещавам!

Сбогувах се на свой ред с Флавио и си тръгнах.

Няколко минути по-късно, прибрал се вече у дома, намерих писмо, което майка ми бе оставила на видно място върху масата. То беше от ръката на Леонардо и ми предлагаше да го посетя на следващия ден.

4.

Не бях се озовавал отвъд оградата на Ватикана, откакто баща ми бе починал, и затова мислите ми бяха насочени именно към него, докато излагах пред едного от швейцарската стража причините за моето посещение. Последният нямаше нужда да бъде дълго убеждаван, за да ме пропусне, и аз тръгнах да пресичам двора на Белведере с бърза крачка както за да се предпазя от студа, който се бе спуснал над града, така и от

страх, че може да ме сполети някаква злополучна среща. Дадох си сметка, че това място ми навява твърде болезнени спомени...

Вилата в Белведере бе построена дваисетина години по-рано по нареждане на Инокентий VIII в северния край на папската крепост. По това време тя представляваше комплекс във формата на голямо П с назъбен покрив, а от нея се откриваше невероятен поглед към хълмовете на Сабинската област. Бях се осведомил, че маестро да Винчи обитава по-голямата част от втория етаж, където е провел мащабни дейности: подмяна на подовете и таваните, разширение на прозорците с цел осигуряването на повече светлина, разместване на стените за оформянето на голямо ателие, изграждане на различни стаи и на голяма кухня.

Посрещнат бях от мъж на около трийсетина години, сравнително добре сложен, който ме огледа от главата до петите с крайно подозрителен вид. Каза ми, че името му е Салаи. Макар да не изглеждаше изненадан от моето посещение, поведението му издаваше някаква глуха враждебност, която не знаех на какво да отдам. Все пак той прояви добрината да ме отведе до една просторна стая, чийто таван със сигурност достигаше четири метра на височина и където цареше такъв безпорядък, какъвто не бях виждал никъде другаде.

В нея имаше големи маси, покрити с купчини листове хартия, рисунки и книги. Множество сандъци, разположени покрай стените, служеха за поставки на редица машини от желязо или дърво, чието предназначение не бях в състояние да отгатна. В единия ъгъл бе поместен тезгях за смесване на бои, изпوماцан с разноцветни петна и отрупан със съдове, от които стърчаха всевъзможни четки, пера и подострени пръчици.

Над него съоръжение от няколко скрипеца поддържаше нещо като висящ във въздуха статив, върху който се виждаше рамката на обърната към стената картина. В другия ъгъл на стаята се намираше огромна камина, в която бумтеше адски огън. В жаравата бяха заровени прътове нажежен метал и ми се стори, че сред пламъците различавам стъклена паста в разтопено състояние. До камината върху парче плат бе разположен набор от режещи сечива, който ми напомни за хирургическите инструменти, използвани в Ориента. Честно казано, не знаех какво да мисля за цялата тази камара от предмети, да не говорим за невероятната смесица от миризми на боя, благовония и нажежен метал, която се носеше из помещението.

Почти веднага Салаи ми посочи пейка близо до една от масите и ми нареди да изчакам завръщането на маестрото, без да пипам каквото и да било. Хвърли ми още един неприязнен поглед и изчезна през вратата, откъдето бяхме влезли.

И така, аз бях сам в ателието на Леонардо да Винчи.

На масата вниманието ми бе привлечено най-напред от купчина листа. Върху един от тях бяха изобразени две куполни църкви с хармонични пропорции, които човек би казал, че са проектирани да приемат изтънчени ангели. Върху друг бе представен сложен механизъм, предназначен несъмнено да изтегля и плете корабни въжета – Медичите, както ми се струва, се интересуваха от този занаят. Трети лист възпроизвеждаше без никаква грешка разрез на белодробното дърво. Разположението на бронхите, разклоняващи се в белите дробове, ме порази с точността и изчерпателността си. Сега разбирах по-добре славата на голям анатом, която Леонардо си бе спечелил в болницата „Санто Спирито“: листът като че ли бе прекопиран върху самия орган. Какъв напредък би представлявало за медицината отпечатването на поредица от подобни изображения! И същевременно колко много от моите преподаватели биха изгубили възможността да побъркват своите студенти!

Редом с тези рисунки множество страници бяха покрити с писмена, които напразно се опитвах да разчета. Макар да ми се струваше, че разпознавам някои от буквите, съчетанията им не образуваха нищо разбираемо, сякаш думите и изразите заимстваха нашата азбука, за да се подредят в крайна сметка в друг език. Едва по-късно научих, че маестрото бе левичар, че записваше изреченията отъясно наляво и изписваше буквите в обърнат вид, така че за да бъдат прочетени, бе необходима помощта на огледало. Ала за момента всичко това силно ме бе объркало.

Забелязах и друга чудесия – един вид ребуси, които красяха горната част на няколко листа. Нахвърляни с черен молив, сред тях можеха да се различат най-неочаквани съчетания: музикална нота, следвана от змия, после – съд, после – друга нота и огнестрелно оръжие. Отдолу бяха надраскани няколко знака, несъмнено решението на ребуса, изразено също на същия непознат език.

Нямаше съмнение – Леонардо да Винчи бе обгърнат с купичка тайни.

Бях потънал в подобни мисли, когато ми се стори, че дочувам гласове, долитащи от съседна стая. Вдигнах

глава към вратата, но нищо не последва. Тогава погледът ми се спря върху втората маса, където до купчина книги се мъдреше голямо ковчеже от скулптирано дърво.

За миг, за един кратък миг ми се стори, че...

Нарушавайки разпорежданията на Салаи, станах от пейката, за да огледам ковчежето. То бе от едно парче абанос, обработено много фино, украсено по страните с екзотичен пейзаж, навярно африкански. Капакът му притежаваше ажурна плетеница отвори и неусетно се приповдигаше, като че ли движен от някаква вътрешна сила. Посегнах с ръка, очаквайки да открия някой от онези хитроумни механизми, с които Леонардо често си служеше.

Но вместо това в гърлото ми замръзна грозен вик. Там имаше... Вътре в това ковчеже имаше жив дракон! Истински дракон!

Отвратително същество, дълго около две педи, с тяло, блестящо като сребро, което изправяше към мен своите източени рога и косматата си муцуна. През процепите в дървото двете му подвижни очи ме оглеждаха, готови без съмнение да ме омагьосат. Отстъпих крачка назад; капакът се повдигаше в ритъма на дишането му. Да Винчи съхраняваше чудовище, изскочило от ада!

– А! Виждам, че вече сте се запознали с месир Пиеро.

Гласът на маестрото ме накара да подскоча. Той стоеше зад мен, облечен в дълга бяла одежда, с гневен израз на лицето. Насочи се право към ковчежето.

– Месир Пиеро? – проломотих аз.

– Месир Пиеро, да. Моят гущер.

– Вашият гу...

Той отвори кутията, вдигайки на височината на очите ми невероятното животно, което тракаше със зъби.

– Един лозар от Белведере ми го подари. Като огледах размерите и формата му, реших, че би могло да се превърне в родител на някое легендарно създание. Ето защо го облякох: две крила от посребрени люспи, козя брада за долната му челюст, котешки нокти за рога. Истински дракон, не мислите ли?

Както си беше облечен в бяло, със странното същество в ръцете си... Що за магьосник беше този Леонардо?

– Виждам, че месир Пиеро Ви стряска – продължи той. – Ето защо ще го върнем в леговището му.

– Не исках да избяга отново, както благоволиха да го оставят онзи ден...